

Anna Sworowska
Uniwersytet Warszawski
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6348-0254>
e-mail: asworowska@uw.edu.pl

Wykrzykniki jako jednostki wyrażające emocje w przekładzie z języka szwedzkiego na język polski

Emotive interjections in translation from Swedish into Polish

The aim of the article is to present the results of research conducted on the current Swedish-Polish corpus, which consists of contemporary literary texts translated into Polish in the years 2000–2017. Corpus, which is being elaborated in the Scandinavian Research Centre of the Institute of Applied Linguistics (ILS), University of Warsaw, currently consists of 4,700,000 units and is being expanded on a constant basis. In the research, interjections (Swedish ‘interjektioner’) occurring in the Swedish language (*aj*, *oj*, *å(h)*, *usch*, *fy*, *äsch*, *ack*) and the text equivalents in Polish language have been compared and analysed using the concurrent data.

One of the functions of interjections, both in Polish and Swedish, is the expression of emotions. Interjections communicate various content, are assigned to many meanings and their interpretation can depend on the situation. They are used mostly in the spoken language and concern a spontaneous reaction in a given situation. Certain emotions can be attributed to them such as joy, surprise, astonishment or anger. However, there are interjections that express emotions based on context. The research indicates that despite having a similar set of interjections in Swedish and Polish, the similarity between the two is ostensible, for instance, Swedish ‘*aj*’ and ‘*oj*’ express different emotions than Polish ‘*aj*’ and ‘*oj*’. Moreover, Swedish and Polish have specific interjections, which are not present in their counterpart. This causes the process of translation of these language units to be complicated and implies changes to the translation as compared to the original text.

Słowa kluczowe: wykrzykniki, korpus równoległy, emocje, przekład, język szwedzki, język polski

Key words: interjections, parallel corpus, emotions, translation, Swedish, Polish

1. Wprowadzenie

Celem artykułu jest prezentacja wybranych szwedzkich i polskich wykrzykników, ich podział oraz porównanie pełnionych przez nie funkcji w oryginale i przekładzie. Do badań posłużył szwedzko-polski korpus równo-

legły składający się ze współczesnych szwedzkich tekstów literackich oraz ich tłumaczeń na język polski. Korpus powstał w Pracowni Badań Skandy-nawistycznych w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego (Gruszczyńska, Leńko-Szymańska 2016). Na część szwedzko-polską składa się obecnie 26 szwedzkich powieści przetłumaczonych na język polski po roku 2000 (Gruszczyńska, Sworowska 2015: 31)¹, tj. 2 540 000 tokenów szwedzkich oraz 2 160 000 tokenów polskich². Pozycje, które tworzą korpus, zostały wybrane według następujących kryteriów: duża popularność wśród polskich czytelników, różni tłumacze oraz autorzy, zróżnicowana treść, bogactwo występowania jednostek nazywających oraz wyrażających emocje. Badanie jest zarówno badaniem ilościowym, jak i jakościowym. Wyniki wyszukiwania wykrzykników zostały przedstawione w KWIC (*key word in context*), a następnie, po manualnej kontroli w celu uniknięcia błędów, wyekscerpowane oraz posortowane według pełnionych funkcji i przedstawione w tabelach. Fragmenty szwedzkich utworów porównano z ich polskimi przekładami w celu zaobserwowania częstotliwości występowania szwedzkich wykrzykników emotywnych oraz ich tłumaczeń na język polski, a także przeanalizowania polskiej praktyki przekładowej odnoszącej się do tej części mowy. Należy zauważyć, że wykrzykniki mają w badanym korpusie bogatą i różnorodną reprezentację. Głównym punktem wyjścia niniejszych rozważań jest perspektywa kontrastywna, która polega na wychwyceniu podobieństw oraz różnic między wykrzyknikami w tekście wyjściowym i docelowym pod kątem wyrażania emocji. Emocje w obu kulturach wyraża się na różne, często odmienne sposoby. Jest to uwarunkowane przez kontekst kulturowy. Dlatego też pojawia się pytanie, czy emocje przedstawione w przekładzie za pomocą polskich ekwiwalentów szwedzkich wykrzykników są takie same jak w tekście oryginalnym, czy też różnią się od siebie lub być może, poprzez pominięcie oraz substytucję, zauważa się rezygnację z przekazania emocji niesionej przez dany wykrzyknik w tekście docelowym?

¹ Korpus równoległy składa się również z części polsko-szwedzkiej, która jest w budowie.

² Należy jednak zauważyć, że opiswane tu badania zostały przeprowadzone na mniejszym korpusie (1 439 911 tokenów po stronie szwedzkiej, 1 227 761 tokenów po stronie polskiej), który był wówczas rozbudowywany.

2. Wykrzykniki – w badaniach niemieckich, polskich i szwedzkich, wyjaśnienia terminologiczne, klasyfikacje

W pracach językoznawczych nie poświęca się zbyt wiele uwagi wykrzyknikom, czyli inaczej interiekcjom (szw. *interjektioner*). Wiąże się to z naturą wykrzykników, które umiejscawia się często na pograniczu języka oraz pozajęzykowych środków wyrazu:

Przyczyn braku zainteresowania interiekcjami należy szukać w trudnościach, jakie sprawia nie tylko opis, ale także samo zgromadzenie inwentarza stanowiącego podstawę badań. Ma to związek a naturą interiekcji, która sytuuje je na pograniczu języka i pozajęzykowych środków wyrazu, a także z tym, że funkcjonują one głównie w języku mówionym (Daković, 2006: 9).

Klasyfikacje wyznaczające pole znaczeniowe wykrzykników występujące w literaturze przedmiotu przedstawiają różnorodnie, często opierając się na stojących ze sobą w sprzeczności, podziałach według pełnionych przez wykrzykniki funkcji. Ponadto uporządkowane w grupy są nieraz dzielone na podgrupy posiadające wspólne funkcje (Orwińska-Ruziczka 1992; Schwarz-Friesel 2007). Podziałów najczęściej dokonuje się w oparciu o kryterium morfologiczne, syntaktyczne, semantyczne, pragmatyczne oraz semantyczno-pragmatyczne, w zależności od przyjętych przez autorów kryteriów (Bednarczyk: 2014).

Sporo uwagi poświęcili wykrzyknikom niemieccy naukowcy. Na przykład podstawowym podziałem wykrzykników według niemieckiego filozofa i psychologa Wilhelma Wundta (1904: 307309) jest ich klasyfikacja na prymarne i sekundarne. Prymarne to inaczej wykrzykniki pierwotne, powstałe od głosów naturalnych, sekundarne natomiast wtórne lub pochodne pełniące funkcję ekspresywną. Z kolei, według współczesnego językoznawcy Norberta Friesa (2000: 105), wykrzykniki składają się przede wszystkim z dwóch występujących we wszystkich językach klas. Są to wykrzykniki pełniące funkcję ekspresywną – wyrażające odczucia (niem. *expressive: empfindungsausdrückende*) oraz apelatywną – wywierające wpływ na odbiorcę (niem. *appellative: Hörerbeeinflussende*). Wśród tych z pierwszej grupy wyróżnić można trzy podgrupy. Do pierwszej podgrupy należą jednostki wyrażające nieprzyjemne doznania (*usch, aj, au*). Druga składa się z wykrzykników kodujących przyjemne doznania (*hurra*), a trzecia z neutralnych, artykułujących tylko reakcję na wydarzenie (*ah, oh*). Listę wykrzykników pierwotnych, wyrażających emocje wraz z nazwaniem pełnionych przez nie konkretnych funkcji w języku niemieckim, zaprezentowała Monika Schwarz-Friesel (2013: 156).

Opiera się ona na definicji oraz klasyfikacji Damaris Nüblinga, która określa wykrzykniki jako jednostki o niewielkiej funkcji informacyjnej służące do spontanicznego oraz subiektywnego wyrażania emocji (Nübling 2004: 15). Heike Ortner (2007: 224), który m.in. przytacza wspomniany powyżej podział Schwarz-Friesel, umiejscawia wykrzykniki wśród jednostek szczególnie istotnych, służących do wyrażania emocji.

Z polskich językoznawców należy wspomnieć o Romanie Laskowskim (1984: 30–31), który dokonał klasyfikacji polskich wykrzykników według kryterium funkcjonalnego i wyróżnił dwie podklasy – apele i onomatopeje. Według niego są to wyrażenia funkcjonujące jako samodzielne wypowiedzenia niewchodzące w zależności syntaktyczne z innymi elementami danego tekstu. Natomiast Zygmunt Saloni i Marek Świdziński w *Składni współczesnego języka polskiego* (1998: 103) zwracają uwagę na to, że:

Wykrzykniki to klasa leksemów nieodmiennych, których jedyna forma jest używana samodzielnie. Istnieją formy wyrazowe, które nie zapowiadają żadnych innych jednostek składniowych – ani jako podrzędników, ani jako współskładników. Formy takie konstytuują pełne wypowiedzenia: *Psiakrew!*, *Bynajmniej*.

Wśród polskich językoznawców zajmujących się tematyką wykrzykników najbardziej znanego podziału dokonał Maciej Grochowski (1997: 12–14). Definiuje on wykrzykniki jako leksemy, które funkcjonują samodzielnie jako wypowiedzenia i dzieli je na cztery podklasy: prymarne, parentetyczne, onomatopieczne oraz apelatywne. Dwie pierwsze klasy są samodzielnymi, jednoskładnikowymi wypowiedzeniami, dwie kolejne mogą też stanowić część wypowiedzeń wieloelementowych. Sam autor (Grochowski 1988: 85) podkreśla jednak fakt, że klasyfikacja oparta jedynie na kryterium syntaktycznym nie jest wystarczająca, aby w pełni omówić temat wykrzykników. Powinno się również podać klasyfikację uwzględniającą kryterium semantyczne. Tutaj pojawia się jednak problem, o którym będzie mowa w kolejnym podrozdziale, związany z tym, że nie wszystkie elementy klasy wykrzykników mają konkretne znaczenie (Grochowski 1988: 90). Podziału opartego na kryterium semantyczno-pragmatycznym dokonała Anna Wierzbicka (1991: 285–340). Autorka podkreśla, że oczywiście istnieją pewne podobieństwa znaczenia wykrzykników pomiędzy różnymi językami, których w trakcie przyswajania języka obcego należy się nauczyć tak samo, jak różnic między nimi. Czasem jednak te podobieństwa wcale nie występują między daną parą języków. Autorka podkreśla, że owszem istnieją definicje słownikowe poszczególnych wykrzykników, nie mówią one jednak wiele o kontekście, w którym należałoby ich użyć (Wierzbicka 1991: 286). Wierzbicka rozróżnia trzy klasy wykrzykników, mianowicie: emotywnie (czuję coś), wolitywne

(chcę czegoś) i kognitywne (myślę coś lub wiem coś). Omawiając podziały wykrzykników, należy również wspomnieć o ich klasyfikacji semantycznej w języku polskim i słowackim, której dokonała Elżbieta Orwińska-Ruziczka (1992) oraz o podziale wykrzykników Sybilla Daković (2006) w języku polskim, serbskim, chorwackim i rosyjskim. U Orwińskiej-Ruziczki (1992: 44) znaleźć można semantyczną charakterystykę leksemów interiekcyjnych z podziałem na wykrzykniki impulsywne, dzielące się na następujące podgrupy: sensoryjne, emotywnie oraz intelektualne. Kolejną grupę stanowią wykrzykniki imperatywne, w klasyfikacji tradycyjnej wolitywne, wyrażające wolę nadawcy (Wierzbicka 1991). Grupa ta składa się z wykrzykników zwracających uwagę, rozkazników i pozdrowień. Trzecią grupę tworzą wykrzykniki reprezentatywne, do której przynależą wykrzykniki primarne i sekundarne. Klasyfikacja Daković przedstawia pełne listy wykrzykników w tych czterech językach z podziałem na pełnione przez nie funkcje, a mianowicie wyodrębnia grupę interiekcji impulsywnych, imperatywnych oraz reprezentatywnych. Ta klasyfikacja wzoruje się na sformułowaniach i metodach zastosowanych przez Orwińską-Ruziczkę.

Wśród szwedzkich naukowców bardzo obszernego opisu oraz klasyfikacji szwedzkich wykrzykników dokonał już w 1928 r. Hjalmar E. Ideforss. Podkreśla on, że podanie satysfakcjonującej definicji pojęcia 'interjektion' nie jest możliwe, ponieważ jego granice są płynne. Najważniejszą funkcją wykrzykników, a jest ona zależna od kontekstu i sytuacji, jest według Ideforssa wyrażanie emocji. Pod kątem kryterium semantycznego autor podzielił wykrzykniki na trzy grupy. Są to impulsy (szw. *impulsioner*) o nacechowaniu emocjonalnym, imitacje (szw. *imitationer*) wyrażające wyobrażenie, jednostki wyrażające wolę, życzenie (szw. *imperationer*). Każda z tych grup składa się ze słów pierwotnych i wtórnych. Autor podkreśla, że podstawę ich rozróżnienia stanowi odrębne ukierunkowanie emocjonalne (1928: 1. Do pierwszej grupy należy zaliczyć wykrzykniki nazwane przez Wierzbicką (1991) emotywnymi, m.in. *o, ack, usch*. W gramatyce opisowej języka szwedzkiego Ulfa Telemana, Staffana Hellberga i Erika Anderssona SAG³ (1999: 746–748) została przedstawiona klasyfikacja, której punktem wyjścia jest kryterium semantyczne. Dzieli ona bowiem wykrzykniki na:

- wyrażające uczucia (szw. *uttryck för känslor*): *oj, å, hurra, usch*;
- nagany, wezwania (szw. *uppmaningar*): *sjas, stopp*;
- opisy wydarzeń (szw. *beskrivningar av skeenden*): *krasch, bingbång*;
- informacje dotyczące zgodności z prawdą (szw. *uppgifter om sanningshalt*): *ja, jo*;

³ Svenska Akademiens Grammatik, <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

- sygnały regulujące rozmowę (szw. *samtalsreglerande signaler*): *nåväl, okej*;
- jednostki wyrażające uprzejmość lub inną społeczną zasadę (szw. *uttryck för hövlighet eller annan social konvention*)⁴: *hej, grattis*.

Po analizie poszczególnych klasyfikacji można zauważyć różnice między podziałami wykrzykników w językoznawstwie polskim oraz szwedzkim. Opracowania polskie poświęcają temu zagadnieniu więcej miejsca niż szwedzkie, co wpływa na dokładność opisu. Natomiast w badaniach językoznawczych obu języków dominuje podział wykrzykników zakładający m.in., że ich funkcja prymarna służy do wyrażania stanów emocjonalnych.

3. Wykrzykniki emotywny jako jednostki językowe wyrażające emocje – problematyka znaczenia wykrzykników

Interjections are among the most obvious and frequent means of expressing emotions (Kryk-Kastovsky 1997: 156).

Przytoczona wypowiedź wskazuje na istotną funkcję pełnioną przez wykrzykniki, która jest kluczowa w niniejszej analizie. Podziały wykrzykników zaproponowane przez językoznawców są różne, ale większość z nich (Ideforss 1928; Wierzbicka 1991; Orwińska-Ruziczka 1992; Fries 2002; Nübling 2004; Daković 2006; Schwarz-Friesel 2013) wyróżnia wykrzykniki ekspresywne (emotywny) wyrażające nieprzyjemne lub przyjemne emocje. Stosuje się również klasyfikacje, gdzie wykrzykniki emotywny przynależą do kategorii wykrzykników impulsywnych, obok sensorywnych i intelektualnych, jak wspomniany podział Orwińskiej-Ruziczki 1992. Jak podkreśla autorka, cechą odróżniającą grupę wykrzykników impulsywnych od pozostałych kategorii jest fakt, że niosą ze sobą zabarwienie emotywny różnego rodzaju (Orwińska-Ruziczka 1992: 41). Wykrzykniki emotywny odnoszą się do sfery psychicznej, wyrażając negatywny oraz pozytywny stany emocjonalne, takie jak smutek, żal, obrzydzenie czy zaskoczenie. Wykrzykniki sensorywny są wyrazem odczuć fizycznych jak ból czy odczucie obrzydzenia, a intelektualne, wyrażające np. zdziwienie czy powątpiewanie, mają charakter intelektualny, czyli większe zaangażowanie intelektu niż afektu (jak w przypadku pozostałych podkategorii). Anna Wierzbicka (1991: 303–326) bardzo obszernie opisuje podklasę wykrzykników emotywnych i pełnionych przez nie funkcji. Co istotne, autorka podkreśla fakt, że wiele leksemów wyraża więcej niż tylko

⁴ Tłumaczenie A.S.

jedną emocję. Jak natomiast zauważa Barbara Kryk-Kastovsky (1997: 161), wykrzykniki, mimo że istnieją pewne podobieństwa między językami, w większości przypadków z powodu różnic muszą być wyuczone przez osoby uczące się danego języka. Ponieważ za każdym razem niosą ze sobą kompleksową informację, wykazują silny związek z emocjami. Na przykład: *au* – wskazuje na odczucie bólu, kieruje uwagę odbiorcy na nadawcę komunikatu. Omawiając emocje, które wyraża się za pomocą wykrzykników, należy również zwrócić uwagę na prezentację oraz podział, których dokonała Daković (2006: 133–135). Autorka porównuje wykrzykniki impulsywne pod kątem rodzaju emocji przekazywanej za pośrednictwem poszczególnych wykrzykników.

Niniejsza analiza nie obejmuje wszystkich wykrzykników, lecz tylko te związane z ekspresją emocji, które interpretuje się za pomocą formuły „czuję” (Wierzbicka 1991). Podsumowując, definicje zawarte w słownikach czy gramatykach podkreślają, że funkcją wykrzykników jest przede wszystkim wyrażanie odczuć i emocji. Można przyporządkować im pewne odczucia, jak np. słowo *juhu*, które jest wyrażaniem radości. Są jednak wykrzykniki, które wyrażają różne emocje w zależności od kontekstu, np. szwedzkie *oh* może stać się wyrazem zdziwienia, zaskoczenia lub radości. Ich znaczenie różni się również w zależności od zajmowanego miejsca w zdaniu, od tego, czy znajdują się na początku, czy na końcu oraz użytych znaków przystankowych. Za pomocą wykrzykników możliwe jest tworzenie krótkich, kompletnych aktów mowy, a ich funkcja polega również na tym, że wyraz emocji staje się jeszcze bardziej intensywny. W gramatyce opisowej SAG (1999: 748) znaczenie wykrzykników jako jednostek wyrażających emocje znajduje się na pierwszym miejscu w klasyfikacji i jest definiowane jako reakcja emocjonalna ze strony mówcy, często na to, co powiedział partner rozmowy. Do szwedzkich wykrzykników emotywnych zalicza się m.in.: *hoppsan, nämen, jösses, jaha, oj, va, å(h), fy, aj, ojaj, usch, äsch*. Wykrzykniki ematywne mogą być definiowane jako znaki lingwistyczne niosące specyficzne znaczenie, prezentują stany mentalne mówcy i są trudniejsze do zidentyfikowania niż np. wykrzykniki wolitywne (Wierzbicka 1991). Są używane najczęściej w języku mówionym i dotyczą spontanicznej komunikacji. Każdy język dysponuje również specyficznymi wykrzyknikami, które nie występują w innych językach.

4. Prezentacja szwedzkich wykrzykników oraz ich tłumaczeń na język polski występujących w szwedzko-polskim korpusie równoległym

Niniejsza analiza jest próbą opisaną różnorodności i złożoności emocji wyrażanych przez wykrzykniki w szwedzkich tekstach wyjściowych i ich polskich tłumaczeniach. W badaniu nie zostały uwzględnione wszystkie wykrzykniki emotywnie. Punktem wyjścia badania są szwedzkie wykrzykniki charakteryzujące się największą częstotliwością w analizowanym materiale. Przykłady z równoległego korpusu szwedzko-polskiego posłużyły do wyodrębnienia polskich jednostek, które mogą pomóc w określeniu ekwiwalentów poszczególnych szwedzkich wykrzykników. Istotne jest to, o czym pisała Anna Wierzbicka (1991: 285), a mianowicie fakt, że wykrzykniki często mogą wyrażać więcej niż jedną emocję, nie są uniwersalne i są charakterystyczne dla każdej z omawianych kultur i języków. Wynika z tego zatem, że, aby móc porównać wykrzykniki występujące w tekście wyjściowym z ich ekwiwalentami w tekście docelowym, należy najpierw ustalić, opierając się na definicjach słownikowych poszczególnych słów, jakie znaczenie w danym kontekście mają użyte szwedzkie wykrzykniki.

W tabelach 1 i 2 wskazano częstotliwości występowania szwedzkich i polskich wykrzykników w równoległym korpusie szwedzko-polskim we wszystkich tekstach oryginalnych literatury szwedzkiej oraz ich przekładach na język polski⁵.

Tabela 1. Częstotliwości wykrzykników w tekstach szwedzkich

ack	aj	ah	fy	hm	jaha	jaså	oj, oj då	usch	å(h)	ånej	äsch	Razem
12	12	15	25	14	105	65	47	27	20	7	32	381
3%	3%	4%	7%	4%	28%	17%	12%	7%	5%	2%	8%	100%

Tabela 2. Częstotliwości wykrzykników w polskich przekładach

aj	ach	aha	e	ech	hm	och	oj	ojej	uff	razem
3	115	114	45	41	25	26	50	23	8	450
1%	26%	25%	10%	9%	5%	6%	11%	5%	2%	100%

Powyższe dane wskazują, że najczęściej występującymi wykrzyknikami w analizowanym materiale są *jaha* (pol. *ach tak, dobrze*)⁶, *jaså* (pol. *ach tak, aha*), *oj, oj då* (pol. *och*) oraz *äsch* (pol. *e tam*). *Oj* oraz *oj då* traktowane są

⁵ W trakcie trwania analizy korpus składał się z 2 600 000 jednostek.

⁶ Wszystkie tłumaczenia szwedzkich wykrzykników na język polski pochodzą ze *Słownika szwedzko-polskiego* (1998), którego autorem jest Jacek Kubitsky.

przeze mnie jako formy tego samego wykrzyknika, ponieważ w podanych przykładach (tab. 4) cechuje je to samo znaczenie i wyrażają podobne emocje. Wykrzyknikami o największej częstotliwości w przekładzie na język polski są *ach*, *aha*, *oj* oraz *e*. W tabelach 3, 4, 5 i 6 znajdują się zestawienia poszczególnych przykładów wykrzykników najczęstszych w korpusie szwedzkich wraz z wybranym przez tłumacza ekwiwalentem w języku polskim oraz opis ich funkcji semantycznych w tych językach. Należy podkreślić, że zaproponowane przeze mnie funkcje semantyczne poszczególnych wykrzykników, które mogą być interpretowane w podany poniżej w tabelach sposób, opierają się na definicjach słownikowych. A ponadto są zależne od kontekstu, w którym występują i który został wzięty pod uwagę przy analizie materiału. Szwedzkie *fy*, *jaså*, *jaha*, *usch*, *ånej*, *äsch*, *å(h)* nie mają polskich odpowiedników o identycznej postaci graficznej. Właśnie dlatego tak ciekawe w niniejszej analizie jest to, jak zostały przetłumaczone na język polski, jakie wyrażają emocje i czy są to te same emocje, czy być może tłumaczenie odbiega jednak od oryginału.

Najczęściej stosowanymi szwedzkimi wykrzyknikami są charakterystyczne dla tego języka leksemy *jaha* i *jaså*. Omawiam je jako jedną grupę, ponieważ mają zbliżone znaczenie i stosuje się je zazwyczaj w tych samych sytuacjach. Analiza częstotliwości polskich ekwiwalentów tych dwóch szwedzkich wykrzykników również potwierdza ich bardzo zbliżone znaczenie. Według SAOB wykrzyknik *jaha* oznacza przede wszystkim stwierdzenie pewnych faktów, wyraża zdziwienie, zaskoczenie. W analizowanym materiale jest on najczęściej tłumaczony jako *aha*, *tak* i *ach* (tab. 3). *Jaså* jest również wyrazem zaskoczenia oraz zdziwienia, ale także obojętności, ironii, pozytywnego zaskoczenia, złości, ulgi i przetłumaczone zostało m.in. na *ach*, *aha*. Dodatkowo w słowniku NE⁷ przy definicji wykrzyknika *jaså* znajdziemy odesłanie do słowa *jaha*, co wskazuje na ich podobne znaczenie. Zarówno *aha* jak i *ach* określane są w *Słowniku polskich leksemów potocznych* (2000) jako oznaka przypomnienia sobie czegoś. *Ach* oznacza również smutek, przestrasz, podziw i zachwyt, a *aha* domyślanie się, zadowolenie, radość, że komuś coś się udało (Orwińska-Ruziczka 1992). W tabeli 3 znajdują się przykłady występowania wymienionych wykrzykników oraz ich tłumaczenia, jak i próba interpretacji znaczenia.

Przykłady (1), (2) i (5) pokazują, że zarówno w tekście wyjściowym, jak i docelowym wykrzykniki przekazują podobną emocję, czyli zniecierpliwienie lub zdziwienie. Natomiast już przy analizie przykładów (3), (4) oraz (6) okazuje się, że w przekładzie dochodzi do zmiany znaczenia wypowiedzi poprzez zastosowanie powyższych leksemów: *slucham*, *tak*, *czy o*.

⁷ NE – Nationalencyklopedin, <https://ne.ord.se/ordbok/svenska/sv>

Tabela 3. Przykłady użycia szwedzkich wykrzykników *jaha* i *jaså*

Język szwedzki	Przykłady	Funkcja semantyczna	Język polski	Ekwiwalenty tłumaczeniowe	Funkcja semantyczna
jaha	„ Jaha? Det skulle han? Och det skulle gå före familjen, menar du?” (1)	zniecierpliwienie, zdziwienie	aha	„ Aha? Gotuje? I twierdzisz, że jest to ważniejsze od rodziny?”	zniecierpliwienie, zdziwienie
	„ Jaha , vad gäller saken? Det kan jag tyvärr inte säga, det är hemligt.” (2)	zdziwienie	ach (tak)	„ Ach tak , a o co chodzi? Tego nie mogę niestety zdradzić, to ściśle tajne.”	zdziwienie, zaskoczenie
	„ Jaha? Blicken övergick till att bli mer vaksam.” Har det hänt något?” (3)	zdziwienie	slucham	„ Slucham? – Patrik od razu zauważył czujność w jego spojrzeniu.	zdziwienie
	„ Jaha . Och det är du säker på? (4)	potwierdzenie	tak	– Czy coś się stało? „ Tak? Jesteś pewien?”	zdziwienie
jaså	„ Jaså , sa Lasse, djungeltelegrafen har gått. (5)	konstatacja	aha	„ Aha – odezwał się Lasse. – Poczta pantoflowa ruszyła	zaskoczenie, zdziwienie
	„ Jaså , amerikanskan, sa den unga arga när hon såg vem det var som knackat på. (6)	konstatacja	o	„ O , Amerykanka – przywitała ją młoda gniewna.	zdziwienie

W przypadku użycia przez tłumacza słowa *slucham* w tekście docelowym doszło do zmiany części mowy ze szwedzkiego wykrzyknika na polski czasownik. Nie nastąpiła natomiast zmiana znaczenia wyrażonej w języku szwedzkim emocji. W obu zdaniach emocje mogą być interpretowane jako zdziwienie. W przykładach (4) oraz (6) zauważyć można różnice dotyczące zakresu nacechowania emocjonalnego między tekstem wyjściowym i docelowym, ponieważ po stronie szwedzkiej wykrzykniki w tych zdaniach wyrażają konstatację, potwierdzenie, a w polskim tłumaczeniu mogą wyrażać zdziwienie bądź zaskoczenie. *O* jest wyrazem m.in. zdziwienia, pogardy, gniewu, żalu, zachwytu oraz podziwu (Daković 2006: 127).

Zanim przejdę do analizy kolejnego wykrzyknika z listy najczęściej występujących w równoległym korpusie polsko-szwedzkim, chcę zwrócić uwagę na następujący fakt: wykrzykniki w wielu językach mają często bardzo podobną postać graficzną, wyrażając zarazem całkowicie inne emocje. Wierzbicka

(1991: 316) podkreśla, że błędem jest kojarzenie znaczenia wykrzykników z ich brzmieniem. Orwińska-Ruziczka (1992: 59) natomiast zauważa, że identyfikacja znaczenia jest najtrudniejsza przy analizie następujących interiekcji: *ach, och, ej, oj, hm*, ponieważ mogą wyrażać skrajnie różne emocje zarówno pozytywne, jak i negatywne. Ma to istotne znaczenie przy analizie kolejnych przykładów.

W szwedzkim słowniku SAOB znajdziemy definicję wykrzyknika *oj*, która podkreśla, że to zdziwienie, zaskoczenie jest jedną z głównych emocji wyrażanych za pomocą tego wykrzyknika, ale także podziw i zachwyty. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że Ideforss (1928: 178) nadaje temu wykrzyknikowi to samo znaczenie, jakim określić można m.in. *aj, ack* czy *usch*, a mianowicie ich funkcję wyrażającą ból, niechęć, nieprzyjemne zaskoczenie. Dodatkowo według NE *oj* może również być wyrazem napięcia związanego z wcześniejszymi przeżyciami. Wykrzyknik *oj* występuje często w połączeniu z przysłówkiem *då*, który według słownika SAOB nie niesie ze sobą konkretnego znaczenia, służy natomiast wzmocnieniu danej wypowiedzi i występuje często w połączeniu z wykrzyknikami. Z kolei jak podaje *Słownik języka polskiego* leksem *oj* wyraża spontaniczne reakcje na różne doznania: ból, żal, strach, podziw, rezygnację, zwykle przykre, powodujące bezradność, niekiedy radosne, wywołujące zaskoczenie oraz ostrzeżenie, pogroźkę lub reprymendę. Polskie *oj* wyraża częściej negatywne stany emocjonalne, jak np. *oj nie! czy oj niedobrze!* Może być również wyrazem pozytywnej emocji, jaką jest zachwyty (Daković 2006: 128). Szwedzki wykrzyknik służy bardzo często wyrażaniu pozytywnej reakcji mówcy – *oj, vad bra!* (*oj, jak dobrze!). W korpusie szwedzki leksem *oj* tłumaczony jest najczęściej jako *oj, ojoj* i *ovej* (zob. tab. 4). Stanisław Grabias (1981: 77) zalicza wykrzyknik *ovej* do grupy słów wyrażających uczucie obawy, strachu. Może być nawet oznaką negatywnego zaskoczenia (Kryk-Kastovsky 1997: 160) i jest definiowane przez Wierzbicką (1991: 321) jako ‘myślę teraz: coś, czego nie chcę, może się wydarzyć czuję przez to coś złego’. *Ojoj* natomiast wyraża zaskoczenie zarówno pozytywne, jak i negatywne, przestraszenie, przerażenie i zdziwienie, podziw i zakłopotanie (Daković 2006). Przyglądając się dokładniej poszczególnym przykładom (tab. 4) w następujący sposób można określić emocje, które one ze sobą niosą. Znaczenie zostało określone przeze mnie na podstawie całego kontekstu, w którym osadzone były poszczególne, przedstawione poniżej zdania.

Tabela 4. Przykłady użycia szwedzkiego wykrzyknika *oj*

Język szwedzki	Przykłady	Funkcja semantyczna	Język polski	Ekwiwalenty tłumaczeniowe	Funkcja semantyczna
oj	„Oj! Jag smakade bara, förlåt!” (7)	zniecierpliwienie	oj	„Oj! Przepraszam, tylko spróbowałem!”	zniecierpliwienie
	„Oj, vad han vet! sa Gertrud.” (8)	podziw, zaskoczenie		„Ojoj oj, dużo król wie! – powiedziała Gertrud.”	zaskoczenie, zachwyty
	„Oj då! Hon fnissade för sig själv åt figuren i spegeln.” (9)	zadowolenie, radość		„Oj! Zachichotała w duchu do odbicia w lustrze.”	zadowolenie
	„Oj, då.” Oj då? Är det allt du har att säga?” (10)	napięcie, zdenerwowanie	ojej	„Ojej. Ojej? To wszystko, co masz do powiedzenia?”	zakłopotanie

Jak wynika z analizy przykładów (7) oraz (9) tłumacze zastosowali w tekście docelowym wykrzyknik *oj*, który niesie ten sam wyraz emocji jak w tekstach szwedzkich, a mianowicie może wyrażać zniecierpliwienie oraz zadowolenie. W przykładzie (8) widać, że tłumacz spotęgował uczucie zaskoczenia, tłumacząc szwedzkie *oj* jako *ojoj oj*. Wykrzyknik *oj då* (10) został przetłumaczony jako *ojej*, które tutaj oznacza raczej zakłopotanie niż wspomniane powyżej uczucie strachu czy obawy. Wykrzyknik *oj* w szwedzkim tekście otrzymał wzmocnienie w postaci leksemu *då*, co zwiększa ekspresję tego zdania.

Kolejnym, jednym z najczęściej stosowanych szwedzkich i polskich wykrzykników, jest *äsch*. *Äsch* może oznaczać łagodne odrzucenie czegoś, brak zgody z tym, co zostało powiedziane, w celu zmniejszenia skutków tej wypowiedzi (Anward 1986: 46) oraz, jak podaje NE, lekceważenie. Polskie *e* lub *eee* *tam* może być wyrazem zniecierpliwienia, wyrzutu, lekceważenia, zdziwienia połączony z uznaniem oraz powątpiewania (Daković 2006: 68).

Analiza powyższych przykładów z tabeli 5 wyraźnie wskazuje na różnicowanie w tłumaczeniu tego szwedzkiego wykrzyknika. Pominięcie w przykładzie (14) sprawia, że dany fragment tekstu docelowego traci swoje nacechowanie emocjonalne, co jednocześnie prowadzi do zmiany obrazowania. Wykrzyknik *ech*, *eh*, pojawiający się w tekście docelowym w przykładzie (13) wyraża (według SJP) różne stany woli lub emocji mówiącego, zwykle obojętność, niechęć, zniecierpliwienie, ale również politowanie, ironię, gniew, niezadowolenie, a nawet pogardę. W języku szwedzkim słowo *ech* nie występuje. Ciekawym przykładem tłumaczenia jest zdanie numer (15), gdzie pojawia się słowo *esz*, które nie występuje w SJP.

Tabela 5. Przykłady użycia szwedzkiego wykrzyknika *äsch*

Język szwedzki	Przykłady	Funkcja semantyczna	Język polski	Ekwiwalenty tłumaczeniowe	Funkcja semantyczna
äsch	„ Äsch , jag tänker ändå åka och prata med Ebba någon dag framöver.” (11)	brak zgody z tym, co zostało powiedziane	e, eee, e tam	„ E tam i tak mam zamiar się tam wybrać. Chcę pogadać z Ebba.”	lekceważenie
	„ Äsch , sa Holger. Det är sådant som händer.” (12)	pogodzenie się		„ E tam – powiedział Holger. – Zdarza się.”	lekceważenie
	„ Äsch ... han bor ju i Amerika, vet du”. (13)	odrzućcie informacji	ech	„ Ech ... on przecież mieszka w Ameryce.”	zniecierpliwienie
	„ Äsch , hitta på något. (14)	zniecierpliwienie	–	„Wymyśl coś sam.”	pominięcie
	„ Äsch . Vad vill du se?” (15)	zniecierpliwienie	esz	„ Esz! Co pana interesuje?”	brak definicji w SJP

Gdybyśmy spojrzeli na częstotliwość wszystkich występujących w korpusie szwedzkich wykrzykników, na pierwszym miejscu znalazłoby się słowo *fy* oznaczające według NE dużą niechęć do czegoś lub kogoś, używane najczęściej w połączeniu z przekleństwami *fy fan!* czy *fy sjutton!* (pol. do cholery!, do diabła). Jest to zwrot wyrażający silne emocje osoby mówiącej w stosunku do kogoś lub czegoś. Ponieważ jednak omawiam przekleństwa w odrębnym artykule⁸, również w połączeniu z wykrzyknikiem *fy*, leksem ten nie będzie brany pod uwagę w niniejszej analizie.

Mimo że wykrzyknik *usch* nie charakteryzuje się największą częstotliwością występowania w tekstach źródłowych, warto zwrócić na niego uwagę, ponieważ nie ma on bezpośredniego odpowiednika w języku polskim. Najczęściej (4 wystąpienia) tłumaczony jest jako *och*, również jako *uff*, *no nie*, *och*, *o* czy *ovej*. *Usch* według słownika SAOB oznacza ‘niechęć pewnego rodzaju, reakcję na coś nieprzyjemnego, niezadowolenie’, wyraża zatem negatywne emocje. W języku polskim *och* może oznaczać zachwyt, radość, zadowolenie, smutek, współczucie, strach, zniecierpliwienie, ironię oraz lekceważenie (Daković 2006), zarówno negatywne, jak i pozytywne emocje. *Uff* używa się zazwyczaj, aby wyrazić uczucie zmęczenia, przerażenia czy ulgi (SJP), szwedzkie *usch* natomiast stosuje się w celu wyrażenia niechęci w stosunku do czegoś lub kogoś, a nie ulgi.

⁸ A. Sworowska: „Text in Übersetzung: Kraftausdrücke in ausgewählten schwedischen literarischen Werken und ihren Übersetzungen ins Polnische” [planowana publikacja: 2019].

Aby pokazać widoczną różnicę w znaczeniu jednostek tak samo brzmiących w obu językach, postanowiłam przytoczyć przykłady zawierające wykrzyknik *aj*. Szwedzki wykrzyknik *aj* według SAOB służy do wyrażania mniej przyjemnych doznań bólu (cielesnego i duchowego), zaskoczenia, przeżycia, strachu, złości, współczucia, co jest m.in. widoczne w przykładach (17) i (18). Leksem *aj* w języku polskim według Daković (2006: 68) oznacza natomiast uczucie bólu, najczęściej spowodowane nagłym impulsem (uderzeniem, ukłuciem), strach, radość, zadowolenie, ekscytację; niezadowolenie, naganę, wyrzut (czasem o wydźwięku ironicznym). Szwedzkie *aj* nie pojawia się w kontekście pozytywnych emocji, co ma miejsce w przypadku polskiego wykrzyknika. W przykładzie (16) *aj* oraz *ajajaj* wyrażają w obu językach podobne emocje. Szwedzkie *aj* zostało dodatkowo wzmocnione przez leksem *då*, co może tłumaczyć pojawienie się w przekładzie potrójonego wykrzyknika *aj*.

Tabela 6. Przykłady użycia szwedzkiego wykrzyknika *aj*

Język szwedzki	Przykłady	Funkcja semantyczna	Język polski	Ekwiwalenty tłumaczeniowe	Funkcja semantyczna
aj	„ Aj då , sa Nombeko.” (16)	niezadowolenie	ajajaj	„ Ajajaj . Do tego zakazał działalności opozycyjnej, strajków i demonstracji.”	niezadowolenie
	„ Aj då! Mjölken fick inte bli för varm.” (17)	uzalanie się, zdenerwowanie	oj	„ Oj! Mleko nie może być za gorące.”	zniecierpliwienie
	„ Aj då . Så det var hans ...” (18)	niezadowolenie	aha	„ Aha . To była jego...”	konstatacja

Przeanalizowane w tej części przykłady opisują jedynie niewielką część pełnionych przez wykrzykniki funkcji, wskazują jednak na znaczenie wykrzykników w języku wyjściowym i w przekładzie oraz pokazują, że szwedzkie jednostki otrzymały różne polskie odpowiedniki przekładowe. Analizowane w niniejszym tekście wykrzykniki oraz ich najczęstsze ekwiwalenty zastosowane w tekstach docelowych zostały zaprezentowane w tabelach 7–11 znajdujących się w końcowej części artykułu.

5. Podsumowanie

Badania wykrzykników wskazują, że choć w języku szwedzkim i polskim występuje podobny zestaw wykrzykników (m.in. *aj*, *oj*, *ach/lack*), to podobieństwo między nimi bywa pozorne i mogą mieć różne znaczenia mimo tej samej postaci graficznej. Każdy z tych dwóch języków dysponuje wykrzyknikami,

które są odzwierciedleniem całej gamy różnorodnych emocji. Jak wynika z analizy definicji słownikowych oraz funkcji semantycznych pełnionych przez poszczególne wykrzykniki, polskie wykrzykniki charakteryzują się szerszą gamą wyrażanych emocji, ponieważ jeden wykrzyknik może wyrażać bardzo wiele stanów emocjonalnych. W klasie badanych wykrzykników emotywnych, będących częścią klasy wykrzykników impulsywnych, znajdują się zarówno te jednoznaczne, jak i wieloznaczne, przy czym dominuje druga grupa. Mimo że jeden wykrzyknik może mieć wiele znaczeń, niosą one ze sobą sens silnie osadzony w danym języku. Konsekwencją każdej zmiany warunków i sytuacji użycia jest zmiana pełnionej przez te leksemy funkcji semantycznej. Ponadto język szwedzki dysponuje specyficznymi wykrzyknikami. Wszystko to powoduje, że proces przekładu tych jednostek językowych jest skomplikowany i wiąże się ze zmianami w tekście docelowym względem tekstu wyjściowego. Tłumacze jednak bardzo często wybierają wykrzykniki o podobnej lub zbliżonej postaci. Największą częstotliwością występowania w języku polskim charakteryzują się wykrzykniki występujące w tej samej formie w języku szwedzkim mimo różnic funkcjonalnych. Wykrzykniki charakterystyczne dla języka szwedzkiego zostały przetłumaczone na wiele polskich leksemów, niekoniecznie wykrzykników, a w niektórych przypadkach pominięte przez tłumacza. Ma to związek ze złożonością znaczenia wykrzykników w obu językach, które bardzo często dają różne możliwości interpretacji. Jak wynika z analizy przykładów zaprezentowanych w niniejszym badaniu, wykrzykniki, bardzo często charakteryzując się wysokim stopniem wieloznaczności, umożliwiają ich wielokrotne użycie. A co za tym idzie, zastosowane w wypowiedziach mogą tworzyć akty mowy o różnym, odmiennym znaczeniu, stanowiąc często wyzwanie dla tłumacza. W niniejszym badaniu zostały przeanalizowane jedynie wykrzykniki charakteryzujące się największą częstotliwością występowania w korpusie. Poruszane problemy oraz przedstawione badania mają charakter pilotażowy, a wiele problemów zostało jedynie zasygnalizowanych. Dlatego też planowane jest powtórzenie badania na większym materiale, co pozwoli na zweryfikowanie uzyskanych wyników. Podobnej analizie można poddać wykrzykniki występujące w języku polskim jako języku wyjściowym oraz ich ekwiwalenty tłumaczeniowe w języku docelowym szwedzkim. Warte uwagi byłoby również przebadanie stosowanych przez tłumaczy polskich ekwiwalentów niebędących wykrzyknikami, które wielokrotnie można było zaobserwować w trakcie niniejszego badania. Wyniki badań pokazują, że korpus stanowi cenne źródło danych i może posłużyć do wielu badań porównawczych między językiem szwedzkim i polskim, co może stać się pomocne w pracy tłumaczy i osób zajmujących się dydaktyką przekładu.

Literatura

- Andersson L. (1990): *Fult språk. Svordomar, dialekter och annat ont*. Malmö.
- Anward J. (1986): *Emotive Expressions*. [W:] Ö. Dahl (red.). *Papers from the Ninth Scandinavian Conference of Linguistics*, s. 39–52.
- Bednarczyk M. (2014): *Klasyfikacja wykrzykników w badaniach polskich i niemieckich*. „Lingwistyka Stosowana“ 11, s. 83–89.
- Bühler K. (1978): *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache*. Frankfurt/M.–Berlin–Wien, s. 310.
- Daković, S. (2006): *Interiekcje w języku polskim, serbskim, chorwackim i rosyjskim. Opis i konfrontacja*. Wrocław.
- Daun Å. (1989): *Svensk mentalitet. Ett jämförande perspektiv*. Simirishamn..
- Fries N. (1990): *Interjektionen und Interjektionsphrasen*. „Sprache und Pragmatik“ 17. Lund, s. 1–43.
- Grabias S. (1981): *O ekspresywności języka*. Lublin.
- Grochowski M. (1988): *Wprowadzenie do analizy syntaktycznej wykrzykników*. „Polonica“ 13, s. 85–100.
- Grochowski M. (1997): *Wyrażenia funkcyjne. Studium leksykograficzne*. Kraków.
- Gruszczyńska E. (2001): *Linguistic Images of Emotions in Translation from Polish into Swedish (Henryk Sienkiewicz as a case in point)*. „Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Slavica Upsaliensia” nr 42.
- Gruszczyńska E., Leńko-Szymańska A. (2016): *Polskojęzyczne korpusy równoległe*. Warszawa.
- Grzegorzczak R., Laskowski R., Wróbel H. (red.) (1998): *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*. Wyd. drugie zmienione. Warszawa.
- Idefors H. (1928): *De primära interjektionerna i nysvenskan*. Lund.
- Kryk-Kastovsky, B. (1997): *Surprise, surprise: the iconicity-conventionality scale of emotions*. [W:] S. Niemeier, R. Dirven (red.). *The language of emotions. Conceptualization, expression, and theoretical foundation*. Amsterdam–Philadelphia, s. 155–169.
- Laskowski R. (1984): *Podstawowe pojęcia morfologii*. [W:] R. Grzegorzczak et al. (red.). *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia – Morfologia – Fonologia*. T. 2. Warszawa, s. 9–57.
- Lubaś W., Skowronek K. (red.) (2016): *Słownik polskich leksemów potocznych*. Kraków.
- Nowakowska-Kempna I. (1995): *Konceptualizacja uczuć w języku polskim*. Warszawa.
- Nübling D. (2004): *Die Prototypische Interjektion: Ein Definitionsorschlag*. „Zeitschrift für Semiotik” 26 1/2, s. 11–45.
- Orwińska-Ruziczka E. (1992): *Funkcje językowe interiekcji w świetle materiału słowackiego i polskiego*. Kraków.
- Saloni Z., Świdziński M. (1998): *Składnia współczesnego języka polskiego*. Warszawa.
- Schwarz-Friesel M. (2013): *Sprache und Emotion*. Tübingen.
- Teleman U., Hellberg S., Andersson E. (red.) (1999): *Svenska Akademiens Grammatik*. Stockholm.
- Wierzbicka A. (1991): *Cross-cultural Pragmatics. The Semantics of Human Interaction*. Berlin–New York.
- Wundt W. (1904): *Völkerpsychologie. Eine Untersuchung der Entwicklungsgesetze von Sprache. Mythos und Sitte*. Bd 1. Leipzig.

Źródła internetowe

- Norstedts Svenska Ordbok, <<https://ne.ord.se/ordbok/svenska/sv/sök>>, dostęp: 01.12.2018.
- Równoległy korpus szwedzko-polski, <<https://www.ils.uw.edu.pl/korpus/>>, dostęp: 30.11.2018.
- SJP – Słownik Języka Polskiego, <<http://sjp.pwn.pl>>, dostęp: 27.11.2018.
- SAOB – Svenska Akademiens Ordbok, <<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>>, dostęp: 28.11.2018.

Aneks

Tabela 7. Wykrzyknik *jaha* i jego tłumaczenia na język polski

jaha	aha	55	52%
	tak	18	17%
	ach	12	12%
	słucham	6	6%
	inne	14	13%
razem		105	100%

Tabela 8. Wykrzyknik *jaså* i jego tłumaczenia na język polski

jaså	aha	26	40%
	ach	17	26%
	no	8	12%
	inne	14	22%
razem		65	100%

Tabela 9. Wykrzyknik *oj, oj då* i jego tłumaczenia na język polski

oj, oj då	oj, ojoj	19	41%
	ovej	11	23%
	proszę	1	2%
	ech	1	2%
	inne	15	32%
razem		47	100%

Tabela 10. Wykrzyknik *äsch* i jego tłumaczenia na język polski

äsch	e, eee, e tam	12	38%
	ech	9	28%
	esz	1	3%
	inne, brak	10	31%
razem		32	100%

Tabela 11. Wykrzyknik *usch* i jego tłumaczenia na język polski

usch	och	4	15%
	fuj	2	~7%
	brr	2	~7%
	ech	2	~7%
	uff	2	~7%
	no nie!	2	~7%
	o	2	~7%
	ovej	2	~7%
	a fe	2	~7%
	inne	7	26%
razem		27	100%

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie wyników badania przeprowadzonego na równoległym korpusie szwedzko-polskim składającym się ze współczesnych tekstów literackich przetłumaczonych na język polski w latach 2000–2017. Korpus, który powstaje w Pracowni Badań Skandynawistycznych ILS UW, jest cały czas rozbudowywany. W badaniu, za pomocą danych równoległych, zostały porównane i przeanalizowane wykrzykniki (szw. interjektioner) występujące w języku szwedzkim (*aj, oj, å(h), usch, fy, äsch, ack*) oraz ich ekwiwalenty tekstowe w języku polskim.

Jedną z funkcji, które pełnią wykrzykniki zarówno w języku polskim, jak i szwedzkim, jest wyrażanie emocji. Wykrzyknikom nadaje się wiele znaczeń, a ich interpretacja może być zależna od sytuacji. Używane są najczęściej w języku mówionym i dotyczą spontanicznej reakcji w danej sytuacji. Można przyporządkować im pewne emocje, np. radość, zaskoczenie, zdziwienie czy złość. Z badania wynika, że mimo iż w języku szwedzkim i polskim niektóre wykrzykniki mają identyczną lub bardzo podobną postać graficzną, to podobieństwo między nimi bywa pozorne, tzn. np. szwedzkie *aj* oraz *oj* wyrażają inne emocje niż polskie *aj* oraz *oj*. Wszystko to powoduje, że proces przekładu tych jednostek językowych jest skomplikowany i niejednokrotnie powoduje zmiany w tekście docelowym względem tekstu wyjściowego.